رابطه بین راهبردهای کنترل افکار رخنه کننده و شدت علایم وسواسی

دکتر محمدعلی گودرزی[۱]، یعقوب اسماعیلی‌ترکانبوری[۱]

۱- گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز

Title: *The relation between intrusive thoughts control strategies and severity of obsessive-compulsive symptoms.*

Authors: *Goodarzi MA,(PhD); Esmaieli Torkanbori Y,(MSc).*

Introduction: *Intrusive thoughts are a core feature of obsessive-compulsive disorder. Recent research suggests that patients and normal individuals have different strategies in dealing with intrusive thoughts. The aim of this study was to examine the relationship between obsessive-compulsive severity and intrusive thoughts control strategies.*

Method: *In order to assess the obsessive-compulsive symptoms and thought control strategies the Padua Inventory and Thought Control Questionnaire were used, respectively. The sample consisted of 110 students (57 boys and 63 girls) who completed the questionnaires. Data were analyzed using Pearson coefficient correlation and multiple regression methods.*

Results: *Results indicated that intrusive thought control strategies including re-appraisal, worry and punishment could positively predict the severity of obsessive-compulsive symptoms. In addition, the distraction strategy could predict the decrease of impaired control over mental activities- a subscale of the Padua.*

Conclusion: *Therefore, we suggest that in the process of psychotherapy, people with obsessional symptoms should be encouraged to put away re-appraisal, worry and punishment strategies and make use of distraction strategy more efficiently.*

Keywords: *Thought control strategies, obsessive-compulsive disorder, Padua Inventory, psychotherapy.*

Hakim 2006; 8(4); 44-45.

*- نویسنده مسؤول: شیراز، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، بخش روان‌شناسی بالینی. تلفن: ۶۲۴۵۱۰۴-۰۷۱۱، فاکس: ۶۲۸۶۴۴۱-۰۷۱۱ پست الکترونیک: Goodarzi@shirazu.ac.ir

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

چکیده:

مقدمه: *افکار مزاحم و رخنه کننده از خصوصیات اصلی اختلال وسواسی- اجباری می‌باشد. یافته‌های اخیر نشان می‌دهد شیوهٔ برخورد افراد بهنجار و نابهنجار با افکار مزاحم و رخنه کننده متفاوت است. هدف این تحقیق بررسی رابطهٔ بین شدت وسواس و راهبردهای کنترل افکار مزاحم و رخنه کننده بود.*

روش‌کار: *به منظور سنجش شدت وسواس فکری- عملی از مقیاس وسواس فکری-عملی پادوآ و برای سنجش راهبردهای کنترل افکار مزاحم و رخنه کننده از پرسشنامهٔ کنترل فکر استفاده شد. گروه نمونه، شامل ۱۱۰ نفر (۵۷ پسر، ۵۳ دختر) دانشجو بود که دو مقیاس فوق را تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.*

نتایج: *یافته‌ها نشان داد که راهبردهای کنترل افکار مزاحم و رخنه کنندهٔ "ارزیابی مجدد"، "نگرانی" و "تنبیه" پرسشنامهٔ کنترل فکر، توانستند به طور مثبتی شدت وسواس را پیش‌بینی کنند. همچنین، نشان داده شد که راهبرد توجه برگردانی می‌تواند کاهش احساس از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی- یکی از خرده مقیاس‌های پادوآ- را پیش بینی کند.*

بحث: *بنابراین نتایج توصیه می‌شود که بیماران وسواسی تشویق شوند تا راهبردهای تنبیه، نگرانی و ارزیابی مجدد را کنار بگذارند و از راهبردهای دیگری مانند توجه برگردانی به نحو مؤثرتری استفاده کنند.*

گل‌واژگان: *کنترل فکر، اختلال وسواس فکری- عملی، مقیاس پادوآ، روان درمانی.*

مقدمه:

افکار مزاحم و رخنه کننده[1] از خصوصیات اصلی انواع مختلفی از اختلالات اضطرابی از جمله اختلال وسواسی- اجباری، اختلال اضطراب منتشر و اختلال استرس پس از سانحه است. این گونه افکار در اختلالاتی چون افسردگی و خود بیماری انگاری[2] نیز مشاهده می‌شوند (۱). بسیاری از افراد عادی نیز گزارش می‌دهند که افکار مزاحم و رخنه کننده‌ای را تجربه می‌کنند و بنابراین چنین افکاری ممکن است یک پدیدهٔ نسبتاً طبیعی شمرده شود (۴-۲).

نظریه‌های جدیدی که در مورد افکار مزاحم و رخنه کننده، به ویژه در اختلال وسواسی ـ اجباری، مطرح شده است، بر چگونگی برخورد افراد با افکار رخنه کننده خود و میزان تجربهٔ فرد در کنترل آنها تأکید دارند (۱۰-۵).

ماهیت افکاری که در افراد وسواسی و عادی مشاهده می‌شود، از لحاظ شکلی تفاوت قابل ملاحظه ای با هم ندارند. آنچه که ممکن است بین این دو گروه تفاوت بگذارد و از لحاظ درمانی نیز مهم باشد، نحوهٔ برخورد این دو گروه با افکار مزاحم و رخنه کننده است. وگنر (۱۱) نشان داد که تلاش برای بازداری یک فکر غالبا به افزایش فراوانی وقوع آن منتهی می‌شود. او این پدیده را که تحت شرایط متفاوتی به اثبات رسانید، "اثر ارتجاعی[3]" نامید (۱۱). بنابراین، به نظر می‌رسد که افراد وسواسی ممکن است پس از تجربهٔ افکار رخنه کننده از روش‌هایی استفاده کنند که موجب افزایش فراوانی آن افکار شود و به این ترتیب آمادگی بیشتری را برای بروز اختلال وسواسی داشته باشند. برعکس، افراد عادی ممکن است از روش‌هایی برای کنترل افکار مزاحم و رخنه کننده استفاده کنند که فراوانی آنها را کاهش دهد. هدف این پژوهش بررسی رابطهٔ راهبردهای کنترل افکار مزاحم و رخنه کننده و شدت وسواس فکری و عملی است. انتظار می رود که از طریق نمرات افراد در راهبردهای کنترل افکار مزاحم و رخنه کننده بتوان شدت ابتلای آنها را به وسواس‌های فکری- عملی پیش‌بینی کرد.

روش‌کار:

آزمودنی‌ها:

آزمودنی‌های این تحقیق ۱۱۰ نفر دانشجوی دورهٔ کارشناسی (۵۷ پسر و ۵۳ دختر) بودند که به صورت تصادفی ساده از بین دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دانشگاه شیراز انتخاب گردید.

[1] - Intrusive thoughts
[2] - Hypochodriasis
[3] - Rebound effect

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

ابزارهای مورد استفاده

مقیاس وسواس فکری–عملی پادوآ: مقیاس وسواس فکری و عملی پادوآ[1] دارای ۶۰ سؤال می باشد. این آزمون دردانشگاه پادوآ ایتالیا استاندارد شده است و پایایی[2] آن با استفاده از روش بازآزمایی[3] rtt =۰/۷۸ برای مردان و rtt=۰/۸۳ برای زنان دریک فاصله ۳۰ روزه گزارش شده است (۱۳). این آزمون توانسته است بین بیماران دچاراختلال وسواسی و بیماران مبتلا به اختلالات روان رنجوری[4]، گذرهراسی[5] فوبی اجتماعی[6]، افسردگی و اختلال کنش جنسی تفاوت بگذارد. در شیراز نیز پایایی و روایی[7] این آزمون توسط گودرزی (۱۲) مورد بررسی قرار گرفته است و شاخص‌های روان سنجی زیر برای این مقیاس به دست آمده است: ۱) ضریب همسانی درونی[8] برحسب آلفای کرونباخ[9]؛ ۰/۹۵ ۲) ضریب بازآزمایی به فاصلهٔ یک ماه، ۰/۷۸ ۳) ضریب همبستگی با پرسشنامهٔ وسواس فکری–عملی مادزلی[10] ۰/۶۷ ۴) ضریب همبستگی با مقیاس نومیدی بک[11] ۰/۲۷ ساناویو (۱۳) با استفاده از روش تحلیل عوامل ۴ عامل زیر را از مقیاس پادوآ استخراج کرده است: از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی، آلوده شدن، وارسی کردن و تمایلات و نگرانی‌ها در مورد از دست دادن کنترل رفتارهای حرکتی. این عوامل در کشورهای مختلف (۱۷–۱۴) و ایران (۱۲) مورد تأیید قرار گرفته است.

پرسشنامهٔ کنترل فکر: پرسشنامهٔ کنترل فکر توسط ولز و دیویس (۱) در دانشگاه آکسفورد ساخته شد. ماده‌های این پرسشنامه بر اساس مصاحبه نیمه ساختاریافته[12] با ۱۰ بیمار مبتلا به اختلالات اضطرابی و ۱۰ فرد سالم طرح شد. این پرسشنامه به صورت خود ایفا تکمیل می‌شود و دارای ۳۰ ماده می‌باشد. پاسخ به هر یک از ماده‌های پرسشنامه در یک مقیاس چهار درجه ای صورت می گیرد (۱= هرگز، ۲= گاهی اوقات، ۳= مکررا، ۴= تقریبا همیشه). با اجرای پرسشنامهٔ کنترل فکر روی ۲۵۱ نفر از افراد بهنجار و تحلیل داده‌های حاصله با روش تحلیل عوامل، پنج عامل زیر برای این پرسشنامه به دست آمد: ۱– توجه برگردانی[13] (مثلاً، کاری را که از آن لذت ببرم انجام می‌دهم) ۲ – کنترل اجتماعی[14] (مثلاً، از دوستانم می‌پرسم که آیا آنها هم افکار مشابهی دارند)، ۳– نگرانی[15] (مثلا، به جای آن در مورد امور جزیی‌تر نگران می‌شوم)، ۴– تنبیه[16](مثلاً، به خاطر آن فکر خودم را تنبیه می‌کنم)، ۵– ارزیابی مجدد[17](مثلاً، آن فکر را به طور منطقی مورد تحلیل قرار می‌دهم). ولز و دیویس (۱) گزارش دادند که عوامل فوق ٪۴۲ واریانس را تبیین می‌کنند.

پایایی این پرسشنامه در کشور انگلستان با روش بازآزمایی در هر یک از خرده مقیاس‌های آن به شرح زیر گزارش شده است: توجه برگردانی (r=۰/۶۸)، تنبیه (r=۰/۶۷)، ارزیابی مجدد (r=۰/۸۳)، نگرانی (r=۰/۷۲)، کنترل اجتماعی (r=۰/۸۳)، نمرهٔ کلی (r=۰/۸۳) این ارقام، پایایی‌های قابل قبول تا خیلی خوب را نشان می‌دهد. روایی پیش بین[18] پرسشنامهٔ کنترل فکر نیز از طریق بررسی همبستگی آن با مقیاس وسواس فکری– عملی پادوآ (۱۳)، پرسشنامهٔ افکار اضطرابی[19] (۱۸)، مقیاس آگاهی از خود[20] (۱۹)، پرسشنامهٔ شخصیتی آیزنک (۲۰) و خرده مقیاس اضطراب خصلتی اسپیلبرگر، گرساچ، لاشن، وگ و جیکوبس (۲۱)، مورد بررسی قرار گرفته است و سازهٔ مورد نظر در جهت انتظار عمل کرده است. ضریب همسانی درونی نسخهٔ فارسی این پرسشنامه با استفاده از داده‌های پژوهش حاضر برابر آلفای کرونباخ ۰/۸۱ بود. ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از خرده مقیاس‌ها به شرح زیر بود: توجه برگردانی (۰/۷۹)، کنترل اجتماعی (۰/۷۰)، نگرانی (۰/۷۰)، تنبیه (۰/۷۶)، ارزیابی مجدد (۰/۷). همبستگی این پرسشنامه با مقیاس وسواس فکری– عملی پادوآ در تحقیق حاضر نیز می‌تواند حاکی از روایی پیش بین این پرسشنامه در ایران باشد (به جدول ۳ مراجعه نمائید).

به منظور بررسی قدرت پیش‌بینی خرده مقیاس‌های کنترل فکر در پیش بینی شدت وسواس، نمرات آزمودنی‌ها در خرده مقیاس‌های کنترل فکر به عنوان متغیر مستقل، سن و جنس به عنوان متغیر مداخله‌گر و نمرات آزمودنی‌ها در خرده مقیاس‌های پادوآ به عنوان متغیر وابسته وارد تحلیل رگرسیون شدند. سپس، داده‌ها با استفاده از چهار معادلهٔ رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام تحلیل شد.

یافته‌ها:

میانگین سنی پسران برابر ۲۱/۳۴ و انحراف معیار آن برابر

[1] - Padua Inventory
[2] - Reliability
[3] - Test re-test
[4] - Neurotic disorders
[5] - Agoraphobia
[6] - Social phobia
[7] - Validity
[8] - Internal consistency
[9] - Coronbach's alpha
[10] - Maudsley Obsessive-Compulsive Inventory
[11] - Beck Hopelessness Scale
[12] - Semi-structured interview
[13] - Distraction
[14] - Social control
[15] - Worry
[16] - Punishment
[17] - Re-appraisal
[18] - Predictive validity
[19] - The Anxious Thought Inventory
[20] - Self-conscious- consciousness

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار گروه نمونه در مقیاس پادوآ و پرسشنامهٔ کنترل فکر

	زن		مرد	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
مقیاس پادوآ				
عامل ۱	۱۹/۸	۱۱/۸	۱۶/۲	۱۲/۵
عامل ۲	۱۰/۸	۶/۱	۱۱/۵	۷/۱
عامل ۳	۷/۱	۶	۵/۷	۵/۹
عامل ۴ *	۳/۲۶	۳/۲	۱/۷	۳/۴
کل	۵۲/۴۵	۲۹/۹	۴۳/۹۷	۳۰/۱۳
پرسشنامهٔ کنترل فکر				
ارزیابی مجدد	۱۴/۵	۳/۷	۱۳	۳/۱
تنبیه	۱۰/۹۵	۴	۱۱/۲	۳/۱
نگرانی	۱۰/۴۰	۳/۳	۹/۵۶	۲/۸۷
اجتماعی سازی	۱۲/۲	۳/۵۶	۱۳/۱۷	۳/۶۵
پرت کردن حواس	۱۴/۳۸	۳/۷	۱۴/۹۵	۴/۲
کل	۶۳/۸۸	۱۱/۹۴	۶۳/۳۱	۹/۶۹

عامل ۱: از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی، عامل ۲: آلوده شـدن، عامل ۳: وارسی کردن، عامل ٤: تمایلات و نگرانی‌ها در مورد از دست دادن کنترل رفتارهای حرکتی، * P<۰/۰۵

۲/۳۴ بود. میانگین سنی دختران برابـر ۲۰/۴۵ و انحـراف معیـار آن برابر ۳/۳۳ بود. تفاوت سنی بین دختران و پسران از لحـاظ آمـاری معنی‌دار نبود (t=۱/۵۸ ،df=۱۰۸ ،p>۰/۰۵).

میانگین و انحراف معیار نمرات گروه نمونه در مقیاس پادوآ و پرسشنامهٔ کنترل فکر به تفکیک جـنس در جـدول ۱ درج شـده است. آزمون t دانش‌آمـوزی بـین دو جـنس بـرای همـهٔ خـرده مقیاس‌ها معنی‌دار نبود (به جز خرده مقیاس تمایلات و نگرانی‌ها در مورد از دسـت دادن کنتـرل رفتارهـای حرکتـی). ایـن بـدان معناست که زنان و مردان در خرده مقیاس‌هـای پـادوآ و کنتـرل فکر با یکدیگر تفاوتی ندارند. داده‌های جدول ۱ نشان مـی‌دهـد که زنان در زمینهٔ تمایلات و نگرانی ها در مـورد از دسـت دادن کنتـرل رفتارهـای حرکتـی نمـرهٔ بـالاتری را کـسب کـرده‌انـد (t=۲/۵۰ ،df=۱۰۸ ،p=۰/۰۱۴).

رابطهٔ وسواس و کنترل فکر

به منظور بررسـی رابطـهٔ وسـواس و کنتـرل فکـر، ضـریب همبستگی گشتاوری بین نمرات افراد در آزمـون پـادوآ و نمـرات آنها در خرده مقیاس‌های پرسشنامهٔ کنترل فکر محاسبه گردیـد. جدول ۲ نتایج تحلیل‌های همبستگی را نشان مـی‌دهـد. همـان

جدول ۲- همبستگی نمرات مقیاس پادوآ و نمرات خرده مقیاس های پرسشنامهٔ کنترل فکر

خرده مقیاس‌های	خرده مقیاس های کنترل فکر					
پادوآ	ارزیابی مجدد	تنبیه	نگرانی	اجتماعی شدن	پرت کردن حواس	کل
نمونهٔ ایرانی						
عامل ۱	۰/۳۳***	۰/۴۵***	۰/۳۶***	۰/۰۱	-۰/۰۱۱	۰/۳۷***
عامل ۲	۰/۲۶**	۰/۲۹**	۰/۳۲**	۰/۰۴	۰/۱۲	۰/۳۸*
عامل ۳	۰/۲۹**	۰/۳۶***	۰/۴۱**	۰/۱۴	۰/۰۴	۰/۴۲**
عامل ۴	۰/۳۰**	۰/۳۳**	۰/۳۱***	۰/۱۲	۰/۰۵	۰/۳۷***
کل	۰/۴۰***	۰/۴۹***	۰/۴۴***	۰/۱۵	۰/۰۱	۰/۴۸***
نمونهٔ انگلیسی						
عامل ۱	۰/۱۹	۰/۴۷***	۰/۴۶***	-۰/۰۳	۰/۰۷	۰/۴۸
عامل ۲	-----	-----	----	---	---	---
عامل ۳	-----	-----	----	---	---	---
عامل ۴	۰/۱۰	۰/۲۶	۰/۲۴	-۰/۲۵	۰/۱۱	۰/۱۶
نمونهٔ کانادایی						
عامل ۱	۰/۵۲***	۰/۷۹***	۰/۷۰***	۰/۳۴	۰/۳۷**	
عامل ۲	۰/۳۰	۰/۷۵***	۰/۳۹***	۰/۲۴	۰/۲۳	
عامل ۳	۰/۰۲	۰/۶۸***	۰/۷۱***	-۰/۱۱	-۰/۰۹	
عامل ۴	۰/۳۶***	۰/۸۴***	۰/۶۵***	-۰/۲۷	-۰/۲۵	

* p<۰۵، ** p<۰/۰۱، *** p<۰/۰۰۱ ؛ عامل ۱: از دست دادن کنترل روی فعالیت های ذهنی، عامل ۲: آلوده شـدن، عامـل ۳: وارسـی کـردن، عامـل ٤: تمایلات و نگرانی ها در مورد از دست دادن کنترل رفتار های حرکتی

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

جدول ۳- نتایج رگرسیون متغیر های وسواس بر راهبردهای کنترل فکر

راهبردهای کنترل فکر	معادله ۱ (عامل ۱)	معادلهٔ ۲ (عامل ۲)	معادله ۳ (عامل ۳)	معادلهٔ ٤ (عامل ٤)
توجه برگردانی	-۰/۷۵ (-۰/۲۲) {-۲/۶}*			
نگرانی		۰/۸۳ (۰/۳۵) {۳/۹}**	۰/۵۵ (۰/۲۷) {۲/۸}**	
تنبیه	۱/۵ (۰/۴۰) {۴/۷}**		۰/۴۰ (۰/۲۴) {۲/۵}**	۰/۳۲ (۰/۳۳) {۳/۸}**
ارزیابی مجدد	۰/۹۷ (۰/۲۶) {۳}**			۰/۲۱ (۰/۲۲) {۲/۴}*
جنس (مرد=۱، زن= ۰)				۱/۵۸ ۰/۲۳ ۲/۶۵
Df	(df=۳ ،۱۰۶)	(df=۱ ،۱۰۸)	(df=۲,۱۰۷)	(df=۲,۱۰۷)
F	۱۴/۵**	۱۵/۱**	۱۲/۴**	۹/۸**
R۲	۰/۲۹	۰/۱۳	۰/۱۹	۰/۱۶

توجه: ۱- اعداد بدون پرانتز مقادیر B، داخل پرانتز () مقادیر Beta و داخل کروشه مقادیر t می باشد. ۲- * p<۰/۰۵، ** p<۰/۰۱ ۳- معادلات با استفاده از روش رگرسیون گام به گام انجام شده است و نتایج گام آخر در جدول ثبت شده است. ٤- خانه های خالی حاکی از وارد نشدن متغیر به معادله در فرایند تحلیل است. ۵- راهبرد کنترل اجتماعی در همهٔ تحلیل ها از معادله خارج شده است. ۵- عامل ۱: از دست دادن کنترل روی فعالیت های ذهنی، عامل ۲: آلوده شدن، عامل ۳: وارسی کردن، عامل ٤: تمایلات و نگرانی ها در مورد از دست دادن کنترل رفتار های حرکتی

گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، خرده مقیاس‌های نگرانی و تنبیه با تمام خرده مقیاس‌های پادوآ همبستگی معنی‌داری را نشان داده است. این بدان معنی است که استفاده از راهبردهای نگرانی و تنبیه برای مقابله با افکار یا رفتارهای وسواسی، شدت افکار یا رفتارهای وسواسی را افزایش می‌دهد.

همچنین، داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که خرده مقیاس‌های کنترل اجتماعی و توجه برگردانی رابطه‌ای را با شدت وسواس در همهٔ خرده مقیاس‌ها نشان نداده‌اند. این بدان معنی است که راهبردهای فوق تاثیری در کاهش یا افزایش وسواس ندارند.

در مورد خرده مقیاس ارزیابی مجدد که بر اساس نظریه‌های شناختی انتظار می‌رفت با خرده مقیاس‌های پادوآ همبستگی منفی نشان دهد، نتایج خلاف انتظار بود. دو خرده مقیاس "از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی" و "تمایلات و نگرانی‌ها در مورد از دست دادن کنترل رفتارهای حرکتی" مقیاس پادوآ با خرده مقیاس "ارزیابی مجدد"پرسشنامه کنترل فکر همبستگی مثبت نشان دادند. این بدان معنی است که به کار گرفتن روش ارزیابی مجدد برخلاف انتظار وسواس‌های فکری را افزایش می‌دهد.

قدرت پیش‌بینی خرده مقیاس‌های کنترل فکر

نمرات خرده مقیاس "از دست دادن کنترل روی فعالیت های ذهنی" به ترتیب به وسیلهٔ راهبردهای تنبیه، نگرانی و توجه برگردانی قابل پیش‌بینی است. تنبیه و نگرانی موجب افزایش احساس از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی شده‌اند، اما توجه برگردانی موجب کاهش این احساس شده است. در مورد خرده مقیاس آلوده شدن، تنها راهبرد نگرانی، توانست نمره آلوده شدن را پیش‌بینی کند. بدین معنی که با افزایش یک نمره به میزان نگرانی، نمرهٔ آلوده شدن به میزان ۱/۰۲ نمره افزایش می‌یابد. در مورد خرده مقیاس وارسی کردن به ترتیب، راهبردهای نگرانی و تنبیه توانست نمره وارسی کردن را

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

پیش‌بینی کند. بدین معنی که با افزایش یـک نمـره بـه میـزان نگرانی و تنبیه، میـزان نمـره وارسـی بـه ترتیـب ۰/۷۰ و ۰/۳۵ افزایش می‌یابد. در مورد خـرده مقیـاس "از دسـت دادن کنتـرل روی فعالیت‌های حرکتی"، به ترتیب راهبردهای تنبیه و ارزیـابی مجدد توانست نمره خرده مقیاس فوق را پیش‌بینی کند. به ایـن ترتیب که با افزایش یک نمـره در راهبردهـای تنبیـه و ارزیـابی مجدد، نمرهٔ از دست دادن کنترل روی فعالیت‌هـای حرکتـی بـه ترتیب ۰/۲۵ و ۰/۲۰ افزایش یافته است. عـلاوه بـراین، در ایـن تحلیل، عامل جنس نیز در پیش بینـی نمـرات خـرده مقیـاس از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های حرکتـی مـؤثر بـوده اسـت. بدین معنی که نمرات زنان در عامل تمایلات و نگرانی‌ها برای از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های حرکتی بیشتر از مردان بوده است (به جدول ۲ نگاه کنید).

بحث:

هدف این تحقیق بررسی رابطهٔ راهبردهـای کنتـرل فکـر و شدت وسواس در بین دانشجویان بـود. بـرای تحلیـل داده‌هـای تحقیق حاضر از دو روش آماری همبستگی و رگرسیون اسـتفاده شد. نتایج این دو روش به جز در چند مورد بـا یکـدیگر منطبـق بود. دلیل عدم انطباق بین نتایج این دو روش تحلیـل در بعـضی موارد آن بوده است کـه در روش تحلیـل رگرسـیون متغیرهـای مستقل و مداخله‌گر (جنس) با یکدیگر وارد تحلیل شـده‌انـد و در این روش با ورود هر متغیر مستقل به معادلـه اثـرات متغیرهـای دیگر ثابت نگه داشته می‌شود. این امـر باعـث مـی‌شـود کـه از طریق آماری اثر همزمان متغیرهای دیگر بر متغیر وابسته حـذف شـود. بنـابراین، روش رگرسـیون داده‌هـای معتبرتـری را ارایـه می‌دهد. چون محققین گذشته برای تحلیـل نتـایج خـود تنهـا از روش همبستگی استفاده کرده بودنـد، مجبـور شـدیم در بخـش نتایج، نتایج روش همبستگی را ارایه دهیم و مقایسه‌ای به عمـل آوریم. با وجود این، به دلیل ذکر شده در فوق نیز برای بحـث در مورد نتایج، تنها بر نتایج تحلیل رگرسیون تأکید شده است.

نتایج تحلیل‌های رگرسیون به شرح زیر بود: راهبـرد نگرانـی توانست در جهت مثبت سه عامل وسواس (از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی، آلوده شدن و وارسی کردن) را پیش‌بینی کند. به این معنا که با استفاده بیشتر از راهبرد نگرانـی، وسـواس فرد در زمینه‌های سه گانهٔ فوق افزایش می‌یابد. راهبرد تنبیه نیـز توانست در جهت مثبت سه عامل وسواس (از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های ذهنی،وارسی کـردن و تمـایلات و نگرانـی‌هـا برای از دست دادن کنترل فعالیت‌های حرکتی) را پیش‌بینی کند. به این معنا که با استفاده بیشتر از راهبرد تنبیه، وسواس فـرد در زمینه‌های سه گانهٔ فوق افزایش می‌یابد. راهبـرد ارزیـابی مجـدد نیز تنها توانست در جهت مثبت عامل تمایلات و نگرانی‌ها برای از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های حرکتی را پیش‌بینی کنـد. یعنی استفاده بیشتر از راهبرد ارزیابی مجدد با افزایش تمایلات و نگرانی‌ها برای از دست دادن کنترل روی فعالیـت‌هـای حرکتـی همراه بوده است. این نتایج با یافته‌های مک کی (۲۲) در کانادا، ولز و دیویس (۱) در انگلیس و امیر، کشمن و فوآ (۲۳) در آمریکا هماهنگ است و نشان می‌دهد که به کار بردن راهبردهای تنبیه و نگرانی همان گونه که وگنر (۱۱) پـیش‌بینـی مـی‌کنـد اثـری معکوس روی شدت وسواس دارد.

تنها راهبردی که توانست بر کاهش وسواس (و آن هم تنهـا عامل از دست دادن کنتـرل بـر روی فعالیـت‌هـای ذهنـی) اثـر بگذارد، راهبرد توجه برگردانی بود. راهبرد کنتـرل اجتمـاعی نیـز واجد هیچ تأثیری در افزایش یا کاهش وسواس نبوده است. ایـن یافته‌ها با نتایج مک کی (۲۲) در کانادا و ولـز و دیـویس (۱) در انگلیس و امیر، کشمن و فوآ (۲۳) در آمریکا همسو می‌باشد.

در این تحقیق به منظور کنترل تأثیر متغیر جنسیت به عنوان متغیر مداخله گر بر رابطهٔ بین راهبردهای کنتـرل فکـر و شـدت وسواس، با وارد کردن این متغیـر بـه معادلـه رگرسـیون اثـر آن حذف شد. زنان تنها در عامل تمایلات و نگرانی‌ها برای از دست دادن کنترل روی فعالیت‌های حرکتی نسبت به مـردان میـانگین بالاتری داشتند.

نتیجه‌گیری:

افراد دارای ویژگی‌های وسواسی برای کنترل وسـواس‌هـای خـود از راهبردهـای تنبیـه، نگرانـی و ارزیـابی مجـدد اسـتفاده می‌کنند، راهبردهایی که موجب افزایش وسواس آنهـا مـی‌شـود. همان گونه که وگنر (۱۱) اشاره کرده است هنگـامی کـه فـردی انجام فکر یا عملی را بر خود ممنوع کند و بـه خـاطر انجـام یـا ارتکاب آن عمل یا فکر خود را تنبیه کند، آن فکر یا عمل تقویت خواهد شد. بر اساس نتایج تحقیق حاضـر، ارزیـابی مجـدد یـک عمل یا فکر نیز در صورتی کـه جنبـهٔ افراطـی بـه خـود بگیـرد موجب تقویت آن فکر یا عمل خواهد شـد. بنـابراین، در جریـان درمان بیماران مبتلا به وسواس به نظر می‌رسد باید تلاش کـرد که این بیماران را از به کار گرفتن راهبردهای کنترل فکر، تنبیه، نگرانـی و ارزیـابی مجـدد منـع کـرد و در عـوض راهبردهـای

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

بی‌ضرری مانند توجه برگردانی و غیره را به آنها یاد داد. در انجام چنین کاری باید به نـوع راهبـرد کنتـرل افکـار مـزاحم و رخنـه کننده‌ای که فرد وسواسی به کار می‌گیرد توجه نمود. باید توجـه داشته که به منظـور تعمـیم نتـایج تحقیـق حاضـر بـه بیمـاران وسواسی باید تحقیق مستقلی انجام پذیرد.

References:

1- Wells A, Davies MI. The thought control questionnaire: A measure of individual differences in the control of unwanted thoughts. Behav Res Ther 1994; 32, 8: 871-8.
2- Rachman SJ, De Silva P. Abnormal and normal obsessions. Behav Res Ther 1978; 22: 549-52.
3- Salkovskis PM, Harrison J. Abnormal and normal obsessions: A replication. Behav Res Ther 1984; 22: 549-52.
4- Wells A, Morrison T. Qualitative dimensions of normal worry and normal obsessions: a comparative study. Behav Res Ther 1994; 32: 867-70.
5- Ladouceur R, Freeston MH, Rheaume J. et al. Strategies used with intrusive thoughts: A comparison of OCD patients with anxious and community controls. J Abnormal Psychol 2000; 109, 2: 179-87.
6- Clark DA, Purdon C. New perspectives for a cognitive theory of obsessions. Australian Psychol 1993; 28: 161-7.
7- Freeston MH, Ladouceur R. What do patients do with their obsessive thoughts? Behav Res The 1997; 35: 335-48.
8- Rachman S. A Cognitive theory of obsessions. Behav Res Ther 1997; 35: 793-802.
9- Salkovskis PM. Obsessional-compulsive problems: A cognitive behavioral analysis. Behav Res Ther 1985; 23: 571-83.
10- Salkovskis PM, Richards HC, Forrester E. The relationship between obsessional problems and intrusive thoughts. Behav Cogn Psychopathol 1995; 25: 281-99.
11- Wegner DM. Ironic processes of mental control. Psychol Rev 1994; 101: 34-52.
12- Goodarzi MA. Firoozabadi A. Validity and reliability of the Padua inventory in an Iranian population. Behav Res Ther 2005; 43: 43-54.
13- Sanavio E. obsessions and compulsions: The Padua inventory. Behav Res Ther 1988; 26, 2: 169-77.
14- Sternberger LG, Burns GL. Obsessions and compulsions: Psychometric properties of the Padua inventory with and American population. Behav Res Ther 1990; 28, 4: 341-5.
15- Van Oppen P. Obsessions and compulsions: Dimensional structure, reliability, convergent and divergent validity of the Padua inventory. Behav Res Ther 1992; 30, 6: 631-7.
16- Macdonald AM, De Silva P. The assessment of obsessionality using the padua inventory: Its in a British non-clinical sample. Person Indiv Diff 1999; 27: 1027-46.
17- Kyrios M, Bhar S, Wade D. The assessment of obsessive-compulsive phenomena: psychometric and normative data on the padua inventory from an Australian non-clinical student smaple. Behav Res Ther 1996, 34, 1: 85-95.
18- Wells A. A multi-dimensional measure of worry: development and preliminary validation of the anxious thoughts inventory. Anxiety Stress Coping 1994; 6: 289-99.
19- Fenigstein A, Scheier MF, Buss AH. Public and private self-consciousness: Assessment and theory. J Consul Clin Psychol 1975; 43: 522-7.
20- Eysenck HJ, Eysenck SBG. The Eysenck Personality Inventory. London: London University Press; 1964.
21- Spielberger CD, Gorsuch RL, Lushene, et al. Manual for the State-trait Anxiety Inventory (STAI:Form-Y). Plato Alto, CA: Consulting Psychological Press; 1983.
22- Mckay, D. Specifity of Measures of thought control. J Psychol 2002; 136, 2: 149-60.
23- Amir N, Cashman L, Foa EB. Strategies of thought control in obsessive-compulsive disorder. Behav Res Ther 1997; 35, 8: 775-7.

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]